

УДК 37.013

ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

Новак Олена Мусіївна
м.Хмельницький

У статті розкрито зміст підготовки майбутніх фахівців дошкільного виховання до забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі. Підготовка майбутніх фахівців дошкільного виховання до забезпечення наступності розглядається як складова фахової підготовки і полягає у засвоєнні конкретних знань, формуванні умінь та особистісних якостей, які сприяють ефективному забезпеченню наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі. З цією метою розроблено і апробовано спецкурс “Шляхи забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі”.

Ключові слова: фахівці дошкільного виховання, наступність навчання, зміст підготовки

Зміни пріоритетних напрямків в освіті, не можуть стояти осторонь дошкільного дитинства, і тому реалії сьогодення спонукають науковців та практичних працівників до творчого переосмислення цілей, структури та змісту, науково обґрунтованої організації дошкільної освіти. Закономірно, що на цьому етапі перед педагогами дошкільної ланки постає проблема наступ-

ності та вирішення цієї проблеми особливо актуально в процесі фахової підготовки майбутніх вихователів [1].

Фахову підготовку майбутніх фахівців дошкільного виховання вчені розглядають у двох аспектах: 1) як певну якість особистості, а саме – здатність до виконання своїх професійних функцій; 2) як процес формування особистості педагога [9].

Аналіз процесу підготовки майбутніх фахівців дошкільного виховання під час навчання у вищому навчальному закладі дав змогу схематично його представити у вигляді комплексу взаємовпливових, взаємопов'язаних та взаємозалежних компонентів, одним з яких є зміст підготовки майбутнього фахівця [2; 4; 8], що виявляється у сукупності здобутків наукових шкіл, нормативних та варіативних навчальних дисциплін, які визначені освітньо-професійною програмою. Зміст підготовки визначається обсягом та відповідним рівнем знань з суспільних, фундаментальних і фахово-орієнтованих наук, системою утворених умінь та навичок [10]; певним обсягом і характером наукових знань, практичних умінь і навичок, а також світоглядних і морально-етичних ідей, якими має оволодіти студент у процесі навчання [3].

До провідних вимог забезпечення ефективності змістово-

го наповнення професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільного виховання. В. Зонь відносить: забезпечення єдності освітніх та професійних змістовних загальних інформацій; створення позитивного емоційно-сприятливого освітнього середовища; використання різноманітних форм і методів активізації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців дошкільного виховання; координацію змісту професійної підготовки відповідно до індивідуально-типологічних особливостей майбутніх фахівців дошкільного виховання, рівня їхнього особистісного розвитку; залучення до самостійної науково-пошукової діяльності [7].

Значний внесок у дослідження проблеми наступності зробили В. Бондар, С. Гончаренко, І.Є.Гнатенко, Р.С.Гуревич, А.М.Кухта, О.Г.Мороз, В.М.Мадзігон, Н.Г.Ничкало, П.М.Олійник, С.О.Сисоєва, В.О.Сухомлинський, Д.О.Тхоржевський, М.Д.Ярмаченко та ін.

Але проблема підготовки майбутніх фахівців дошкільного виховання до забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі не отримала належного висвітлення у літературі, з чого і випливає її актуальність.

Метою статті є висвітлення змісту підготовки майбутніх фахівців дошкільного виховання до забезпечення наступності в системі освіти.

Підготовку майбутніх фахівців дошкільного виховання до забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі ми розглядаємо як складову фахової підготовки, що являє собою процес засвоєння конкретних знань, формування умінь та особистісних якостей, які сприяють ефективному забезпеченню наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі.

Для того щоб визначити в процесі вивчення яких дисциплін відбувається підготовка майбутніх фахівців дошкільного виховання до забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі нами зроблено аналіз фахових навчальних дисциплін, що вивчаються за спеціальністю 6.01.01.01 "Дошкільна освіта", серед яких "Дошкільна педагогіка", "Методика трудового виховання та художня праця", "Методика керівництва образотворчою діяльністю дітей", "Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей", "Теорія і методика розвитку рідного мовлення", "Організація та керівництво дошкільною освітою", "Дитяча психологія", "Основи педагогічної майстерності", "Дитяча література", "Культура мовлення та практикум з виразного читання", "Методика розвитку мовлення і навчання грамоти", "Методика ознайомлення з природою", "Методика формування елементарних математичних уявлень", "Вступ до спеціальності" та інші.

З'ясовано, що дане питання розглядається тільки у процесі вивчення дисципліни "Дошкільна педагогіка", а саме під час вивчення змістового модуля "Дошкільний заклад, сім'я, школа", тема "Підготовка дитини до навчання в школі" на вивчення якої згідно робочої програми відведено 2 год. лекційних, 2 год. семінарських занять та 14 год. самостійного опрацювання. З'ясований стан готовності майбутніх фахівців дошкільного виховання до забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі, дав змогу стверджувати, що даної кількості годин недостатньо на вивчення даної проблеми.

Щоб покращити стан підготовки майбутніх фахівців дошкільного виховання до забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі розроблено спецкурс "Шляхи забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі" для студентів, що навчаються за спеціальністю 6.01.01.01 "Дошкільна освіта", який викладається у 6 семестрі.

У процесі вивчення даного спецкурсу студенти мають усвідомити, що дошкільний вік – це основа, на якій формується весь наступний процес психічного розвитку особистості. Успішне оволодіння навчальною діяльністю у початковій школі

залежить від того, наскільки обґрунтовано та якісно вихователь дошкільного закладу підбрали методи та прийоми роботи з дітьми для формування в них мотивації до навчання [5].

Основною метою спецкурсу є підготовка висококваліфікованих фахівців в галузі дошкільної освіти, здатних до забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі, що є складовою майбутньої професійної діяльності, до прогнозування наслідків здійснюваних педагогічних впливів на дитину, вивчення та впровадження кращого передового досвіду.

Основними завданнями курсу є:

- підвищення рівня фахової підготовки майбутніх фахівців дошкільного виховання шляхом ознайомлення їх з актуальними педагогічними проблемами із забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі та озброєння їх шляхами вирішення даної проблеми на основі педагогічних принципів та наукових підходів;

- озброєння студентів теоретичними знаннями з проблеми забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі;

- набуття умінь і навичок забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі у процесі навчання та виховання дітей дошкільного віку;

- розвиток інтересу та прагнення до забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі, самостійності мислення;

- формування в процесі підготовки майбутніх фахівців дошкільного виховання професійної майстерності, організаційно-методичних навичок, вміння творчо підходити до питання забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі.

Вивчення курсу передбачає формування у майбутніх фахівців дошкільного виховання знань про:

- характеристику поняття "наступність" у психолого-педагогічній літературі;

- значення та головні завдання наступності у системі безперервної освіти України;

- особливості навчального співробітництва дошкільного навчального закладу та школи;

- методи і прийоми навчання і виховання, організації життя дітей в підготовчій групі дитячого садка і першому класі шестиліток;

- принципи забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі;

- форми забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі;

- методи та прийоми забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі; вибір і поєднання різних методів і прийомів залежно від дидактичної мети занять, змісту навчального матеріалу, вікових та індивідуальних можливостей дітей;

- основні шляхи забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі, їх значення для розвитку теорії і практики дошкільного виховання;

- організацію співпраці дошкільного навчального закладу та сім'ї з питань розумового виховання дітей.

- показники готовності дитини до школи;

- знайомство дітей старшого дошкільного віку із школою, виховання інтересу до школи та навчання.

На основі цих знань у студентів повинні бути сформовані уміння:

- шукати шляхи ефективного навчання особистості учня дошкільного навчального закладу, скриті резерви його розумової активності, підвищення його самостійності у пізнанні навколишнього світу;

- аналізувати сучасні шляхи забезпечення наступності навчання в системі освіти, зокрема, в дошкільних навчальних закладах та початковій школі;

– використовувати дані психолого-педагогічних досліджень при підготовці до семінарських та практичних занять, оцінюючи їх актуальність та доцільність застосування в різних формах роботи з дітьми дошкільного віку;

– здійснювати порівняльний аналіз змісту програм старшої (підготовчої) групи і першого класу шестиліток,

– формувати готовність дітей дошкільного віку до систематичного навчання у школі;

– застосовувати різні форми і методи зв'язку дошкільного закладу і школи;

– вмотивувати дітей старшого дошкільного віку йти до школи;

– на основі діагностування визначати показники готовності дитини до навчання;

– визначати роль батьків у забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі;

– проводити спільні навчальні заходи для дітей підготовчої до школи групи та молодших школярів;

– давати поради батькам з метою кращої підготовки дитини до школи в умовах сімейного виховання.

Програма спецкурсу включає лекційний курс (18 год.), семінарські та практичні заняття (18 год.), а також передбачає самостійне опрацювання студентами окремих питань (36 год.).

Щоб підготувати висококваліфікованих майбутніх фахівців дошкільного виховання, які б відповідали високим вимогам сучасності: компетентних, конкурентоздатних на ринку праці, спроможних ефективно і якісно виконувати професійні обов'язки в основу спецкурсу “Шляхи забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі” були поставлені виокремлені О. Запорожець та Т. Марковою основні теоретичні положення проблеми наступності, сформульовані на підставі наукових досліджень. А саме:

– у психофізіологічному відношенні готовність дитини до школи не може зводитися лише до оволодіння нею певних знань і вмінь. Вона являє собою цілісну систему властивостей і якостей, які характеризують досягнення дитиною нового, більш високого рівня загального фізичного, розумового, морального та естетичного розвитку. Суттєве значення має здобуття дітьми запасу елементарних знань про оточуючу дійсність, а також найпростіших навичок практичної і розумової роботи, досягнутий ними рівень розвитку мислення та мовлення, а також пізнавальних інтересів, міру сформованості суспільних мотивів поведінки й морально-вольових якостей, необхідних для того, аби успішно займатися соціально значущою навчальною діяльністю (Л. Божович, Л. Венгер);

– наприкінці дошкільного дитинства за сприятливих умов життя та відповідного виховання відбуваються суттєві зміни у розвитку дитини, формуються важливі новоутворення її особистості, що має першочергове значення для виникнення в дитини готовності до навчання в школі, для засвоєння основних законів природи і суспільства, для успішного входження в життя і діяльність шкільного колективу (Л. Виготський, Д. Ельконін);

– виконанню вимог, що їх пред'являє дитині школа, формування тих психофізіологічних якостей, яких дитина має набути в дошкільні роки, може забезпечити лише комплексний підхід до визначення змісту, форм і методів підготовки дошкільників до

навчання в школі;

– велике значення для підготовки дітей до школи мають не стільки спеціальні заняття і вправи, спрямовані на формування в дітей відповідних знань та вмінь, скільки, насамперед, уся цілісна система фізичного, розумового, морального й естетичного виховання дошкільників у всіх вікових групах дитячого садка, спрямована на всебічний гармонійний розвиток дитячої особистості (Р. Буре, Л. Журова, Г. Леушина, В. Логінова, Т. Тарунтаєва, Ф. Сохін, В. Ядешко).

– підготовка дітей до школи має здійснюватися послідовно впродовж усього періоду дошкільного дитинства й завершуватися в підготовчій групі дитячого садка, де цьому слід приділяти особливої уваги [11, с.250–257].

Окрім того при складанні програми спецкурсу ми керувалися Базовим компонентом дошкільної освіти, як державним стандартом, у якому визначено обов'язковий мінімум змісту основних освітніх програм, обсяг навантаження, вимоги до рівня розвиненості, вихованості та навченості дитини семи (шести) років, а також умови, за яких вони можуть бути досягнуті. У Базовому компоненті дошкільної освіти передбачено набір елементарних знань, уявлень, практичних умінь та навичок, які гарантують дитині адаптацію до життя, здатність орієнтуватися в ньому, адекватно реагувати на явища, події, людей.

Зміст навчальних матеріалів спецкурсу «Шляхи забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі» виконують наступні функції при підготовці майбутніх фахівців дошкільного виховання, які підсумовано у такий спосіб:

– подавати факти в організованому та структурованому вигляді;

– матеріал подається таким чином, що стимулює і мотивує роботу студентів;

– пояснювати теоретичні знання і показувати їх зв'язок із завданнями навчання, тобто зміст теоретичних матеріалів має визначатися завданнями модуля і стосуватися тільки цього модуля;

– робити абстрактне конкретним;

– імітувати реальність. Відомо, що людина краще запам'ятовує матеріал, якщо в процесі беруть участь всі органи почуттів, однак у багатьох випадках створити безпосередньо реальну ситуацію складно, отже, реальність необхідно імітувати, для цього потрібні матеріали з проведення імітаційних ситуацій;

– стимулювати до пошуку додаткової інформації і використання інших джерел. Вивчення навчального матеріалу повинно бути цікавим і приносити тим, хто навчається, задоволення [6].

Отже, розглянуто підготовку майбутніх фахівців дошкільного виховання до забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі як складову фахової підготовки, яка реалізується у процесі вивчення спецкурсу “Шляхи забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі”.

Подальші розвідки вбачаємо у необхідності виокремлення форм та методів підготовки майбутніх фахівців дошкільного виховання до забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі.

Література і джерела

1. Богінч О. Л. Проблема наступності дошкільної та початкової освіти у фаховій підготовці / О.Л.Богінч // Гуманізація навчально-виховного процесу: Збірник наукових праць (спецвипуск): Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції “Реалізація принципу наступності дошкільної та початкової ланок у контексті суб'єктної парадигми освіти” – 17-18 травня 2007 року. / За заг.ред. проф. В.І.Сипченка. – Слов'янськ: Видавничий центр СДПУ, 2007. – С. 8-16.
2. Бондар В. І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів/В.І.Бондар – К.: Вересень, 1996. – 129 с.
3. Вітвицька С.С. Практикум з педагогіки вищої школи: Навчальний посіб. за модульно-рейтинговою системою навчання для студ. магістратури / С.С. Вітвицька. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 396 с.
4. Глузман А. В. Университетское педагогическое образование: опыт системного исследования / А.В.Глузман – К.: Просвіта, 1997. – 307 с.
5. Гончаровська Г. Ф. Наступність як принцип діяльності дошкільного закладу та початкової школи / Г. Ф. Гончаровська // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка / редкол.: М. Вашуленко, Я. Кодлюк, В. Кравець [та ін.]. – Тернопіль, 2009. – № 4. – С. 23-27.

6. Десятов Т. Особливості навчання за модульними програмами, що базуються на компетенціях [Текст] / Т. М. Десятов // Педагогічна освіта і освіта дорослих: європейський вимір. Зб. наук. пр. / За ред. І. А. Зязюна, Н. Г. Нічкало. – Київ-Хмельницький, 2008. – С. 280-293.
7. Зонь В. В. Методична характеристика змісту підготовки майбутніх бакалаврів [Текст] / В. В. Зонь // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2011. – Вип. 159. Ч. 3. – С. 57-65.
8. Кремінь В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремінь – К.: Грамота, 2005. – 448 с.
9. Кушнір В. А. Системний аналіз педагогічного процесу: методологічний аспект: [монографія за наук. ред. С. У. Гончаренка]; В. А. Кушнір – Кіровоград: КДПУ, 2001. – 348 с.
10. Навчальний процес у вищій педагогічній школі: Навчальний посібник. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2001. – 337 с.
11. Основы дошкольной педагогики / Под. ред. А. В. Запорожца, Т. А. Марковой. М.: Педагогика, 1980. – 272 с.

В статье раскрывается содержание подготовки будущих специалистов дошкольного воспитания к обеспечению преемственности обучения в дошкольных учебных заведениях и начальной школе. Подготовка будущих специалистов дошкольного воспитания к обеспечению преемственности рассматривается как составляющая профессиональной подготовки и состоит в усвоении конкретных знаний, формировании умений и личностных качеств, которые способствуют эффективному обеспечению преемственности обучения в дошкольных учебных заведениях и начальной школе. С этой целью разработан и апробирован спецкурс "Пути обеспечения преемственности обучения в дошкольных учебных заведениях и начальной школе".

Ключевые слова: специалисты дошкольного воспитания, преемственность обучения, содержание подготовки

The paper presents the content of future preschool professionals training to ensure continuity of learning in pre-school and elementary school. Training of future preschool professionals to ensure continuity is regarded as part of professional training and mastering the specific knowledge, skills formation and personal qualities that promote effective providing continuity of learning in pre-school and elementary school. With this aim the course "Ways of ensuring continuity of learning in pre-school and elementary school" has been developed and tested.

Key words: early childhood education specialists, continuity of training, content of training